

KÁNTÁS BALÁZS

Egy kapcsolat keserves krónikája

G. István László *Homokfűga* című kötetéről

A *Homokfűga* című kötet nem sokkal megjelenése után, 2008 végén került a kezembe. Véleményem szerint sokban elüt a korábbi G. István-kötetektől, a szerzőtől megszokott hangvételtől, ugyanakkor mégis félreismerhetetlenül hordoz olyan attribútumokat, amelyekből felismerhető G. István László egyéni hangja. A jelen rövid írásban éppen ezeket a hasonlóságokat és különbségeket igyekszem majd kiemelni.

Először is rögtön, talán első olvasásra szembeötlik, hogy a kötet versei és ciklusai tulajdonképp egy történeté kívánnak összeállni, egészen pontosan egy megromlott házasság/szerelmi kapcsolat végjátékát megörökítendő, az egyik fél szemszögéből. A lírai beszélő több versben megszólítja a számára már-már viszolygás tárgyát képező, csak erősen szubjektív képek hálóján keresztül, homályosan felvázolt női alakot, akinek konkrét leírásával nem találkozhat az olvasó. Ez a távolság és ez a szubjektivitás az, mely képes megteremteni a kötetben belül az elfojtott undor, a másiktól való teljes, mégis kimondatlan és csak a papírnak deklarált kiábrándulás feszültségekkel teli atmoszféráját. A kötet verseinek jelentős része, főleg az első két ciklus, a *Házások* és a *Feloldozás* címűek versei teremtik meg azt a helyzetet, amelyből a lírai beszélő és a versek hangulata nem oldódik fel a kötet végére sem. Nem egy versben (pl. *Lánykérés*, *Feloldozás*, *Februári capriccio*, *Út az őszbe*, *Közös ebéd*, *A cukrászdában*, *Fél papucs*) dominánssá válik a konkrét, emberi helyzet, szemben a G. Istváni költészetre amúgy jellemző látomásossággal, mitologikussággal, szándékolt enigmatikussággal. Úgy vélem, a költő ezen verseit és valahol a kötet egészét illetően részben kitérőt tett korábbi költői koncepcióval, versépítésével és hangvételével összehasonlítva – bár a sejtelmesség és a szövegeken belül vibráló feszültség ezekben a versekben is ott van, mégsem emlékeztetnek mindenütt annyira arra a miszticizmusra, ami pl. a szerző *Napfoltok* vagy *Amíg alszom, vigyázz magadra* című korábbi kötetében jelen van. Ehelyett a miszticizmus helyett előtérbe kerül a konkrétság, a másik személy konkrét helyzetben való megszólítása, az adott helyzetben/lírai szerepben történő alanyi, egyes szám első személyű beszéd. Ezen versek, melyek mondhatni talán a kötet gerincét alkotják, sokkal kortársibbnak hatnak, mint G. István László rövidebb, dalszerű, természeti motívumokra,

mitológiai utalásokra épülő versei. Úgy gondolom, ez a kitérő mindenképpen csak hasznára válik a szerző egyébként is szuggesztív, versépítési technikákkal jól bántó költészetének.

Nem maradnak el természetesen a kicsit misztikus, helyenként már- már sámándalokra emlékeztető, rövid, dalkompozícióban íródott versek. Főleg a harmadik, *Hármasút* című ciklus épül fel ilyen versekből (pl. *Beavatás, Égitestek, Felelőtlen szerelem, Kopoltyúvers, Hozam, Hármasút*). Ezek a versek kevésbé privát, egy konkrét személyt megszólító költemények, sokkal inkább az ösellentéteket, többek között adott esetben akár a férfi és a nő ellentétét, princípiumok, nem személyek közötti feszültséget megjelenítő dalok. A kötet kompozíciójába illeszkedve hordozzák ugyanazt a feszültséget, feloldhatatlan kétkedést, talán ki nem mondott undort, amit a megromlott szerelmi kapcsolat helyenként dramatizált, de mégis fragmentált, annak történetét csak vázlatosan, villanásszerűen megjelenítő versek is. Úgy mondanám, ezek a versek kezelhetőek egyfajta dalbetétekként, összekötő és formájukból kifolyólag zenélő szövegekként a lírai hős drámai monológjai mellett, között. A laza történeti váz, az alapfeszültség egészen a kötet végéig megmarad és talán az utolsó versben sem igazán nyer feloldást, a kérdés és a helyzet mintegy nyitva marad az olvasó előtt. (Hogy ez a nyitottság pozitív vagy negatív vonása-e a kötetnek, nehéz eldönteni, de erre még a végén szeretnék kitérni.)

Két alapvető típusba sorolva a kötet verseit azt hiszem, létezik a kötetben még egy harmadik verstípus is: az intertextuális allúziókat és mitologikus utalásokat tartalmazó, helyenként filozofikus mélységekbe merülő versek, amelyekben persze ugyanúgy fellelhető ugyanaz a tematika és ugyanaz az elfojtott, csak nagyon töredékesen és nagyon finoman megnyilatkozást nyerő, undorral vegyes feszültség. Főként a negyedik, záró ciklus versei ilyenek, amely ciklus és amely ciklusnak nyitóverse a kötet címét is adja (*Homokfűga, Ave atque vale, Ars Herbae, Paulus, Kánaán, Kocsissal, révésszel, Lucifer, Haragomnak véghezvitelére*). Ezekben a versekben a költői beszélő főként szintén nem megszólít, ugyanakkor mindenképpen beszél, nem egy helyen egyes szám első személyben. Ezek a mitologikus–filozofikus versek kevésbé drámai monológok, valaki konkrét személyhez szóló beszédek, mint inkább egy elgyötört, őrlődő férfikarakter filozofikus megnyilatkozásai – ez a karakter, ez a beszélő azonban kétségtelenül azonos azzal a beszélővel, aki másutt elfojtott undorát igyekszik kifejezni a kötet rejtélyes nőalakja iránt. A hang és az érzés ugyanaz, pusztán a lírai szituáció más – kissé olyan, mintha ugyanaz a beszélő akár templomban, akár könyvtárban, akár bárhol másutt, valami misztikus atmoszférával övezett, zárt helyen ülve merengene, és egy konkrét szerelem konkrét tapasztalataiból, már-már gyűlöletbe átfordulásából filozofikus, általános következtetéseket lenne képes levonni. Az érzelem

egyfajta látomásos bölcséletbe látszik átfolyani. A versek hangulata nem melodramatikus, sokkal inkább finoman árnyalt, a mai kor lírájának paradigmáihoz igazodva visszafogott. G. István azon kevés költők közé tartozik, aki verseiben vállalt miszticizmusa ellenére is ízig-vérig mai költő, aki képes a mai kor olvasójához szólni, jól használva és ötvözve a nagy elődöktől ismert és a saját lírájában kialakított, egyéni költői képalkotásokat, eszköztárat.

A *Homokfűga* című kötet erősen posztmodern vonása a látszólagos befejezetlenség – a kötet utolsó verse a *Haragomnak véghezvitelére* egy ismert bibliai allúziót tartalmaz, filozofikus, ugyanakkor az utolsó mondat mégis megszólít valakit: „Ne engedd, hogy haragom fölneveljem.” Nem tisztázható, hogy ez a megszólított azonos-e a kötet első felében felsejlő nőalakkal, vagy tulajdonképpen fohászként szólhat akár Istenhez is – mindenestre az addig fojtott, csak csendesen és visszafogottan deklarált viszolygás itt már „harag”-gá emelkedik, ráadásul végre kimondást nyer. Ettől függetlenül mégis befejezetlennek látom a könyvet, hiszen nem derül ki, a lírai beszélő milyen állapotba kerül ezután a helyzet után – a többi, ahogyan az jellemző a mai magyar lírára, nem mondatik ki, a folytatás, ha van egyáltalán ilyen, az olvasóra van bízva. Tovább erősíti ezt az érzetet, hogy a könyvnek, bármennyire furcsa is, nincs fülszövege, sem előszava. Az olvasó semmi mást nem kap ebben a szép kivitelű, visszafogott kis kötetben, mint összesen mintegy 55, egyáltalán nem hosszú verset négy ciklusba rendezve, amelyek tulajdonképp maguktól, magukról beszélnek anélkül, hogy magyarázatra, kísérőprózára szorulnának. A drámaiságot dalok, a dalokat sokhelyütt mély filozófiai mondanivaló kíséri, ez a három verstípus pedig egy kötetben belül úgy tűnik, szerves egységet alkot. Természetesen a versek, mint egy kellően erős kortárs költő munkái, önmagukban is megállnak, kötetbe komponálva azonban valami sokkal többet és sokkal katartikusabbat adnak ki, nem csupán líraként, de fragmentált epikusságot és erős drámaiságot is magukban foglalva. A kötet hibájaként talán azt tudnám felelni, hogy az elején remekül megteremtett és a versekben végig lebegtetett feszültség talán nem fut ki oda, ahová kellene, habár a fentebb már emlegetett befejezetlenség valószínűleg tudatos költői koncepció része, ez tehát inkább szubjektív értékítélet, mintsem objektív bírálat. A *Homokfűga* talán lehetett volna még ennél is több, az elrendezés talán lehetett volna olyan, amely jobban hozzájárul a lírai keretbe foglalt drámai élményhez. A bírálat ellenére azonban így is azt gondolom, valószínűleg ez a könyv az egyik legkomolyabban megkomponált és legfigyelemreméltóbb verseskötet, amely a 2008-as év során Magyarországon napvilágot látott, egy egyéni és paradigmátikus, érdekes költői hangvételt magában hordozva és újra megjelenítve a kortárs magyar lírán belül.